

медійному просторі, 2) розвитку вмінь аналізувати інформацію, яка надходить до споживача.

Ми вважаємо психолінгвістичні інструменти доволі ефективними для боротьби з гуманітарними загрозами: вони допомагають виявляти маніпуляції, встановлювати мету текстів та методи розповсюдження викривленої реальності, і що є найголовнішим – вони дають змогу викривати ситуації, що представляють загрозу безпеці соціуму.

ДІАГНОСТИКА КОНТЕКСТНОГО РОЗПОВІДНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Юлія Кролівець

аспірантка

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

E-mail: yuliadiadiusha@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-2476-5772>

Контекстне мовлення – це форма зв'язного мовлення мовця. Воно своїм змістом створює передумови для розуміння його іншими людьми без їхньої обізнаності з ситуацією, про яку йдеться (Леушина, 1941). У процесі вивчення особливостей розповідного мовлення дітей дошкільного віку, контекст був одним із головних аспектів, на якому зосереджувалась увага. Були обрані відповідні контекстному критерію показники (послідовність викладу розповіді, логічна зв'язність викладу розповіді, цілісність) для вивчення особливостей цього мовленнєвого феномену. Отже, метою даного дослідження було виявити рівні розвиненості в дітей дошкільного віку контекстного мовлення в результаті аналізу їхніх розповідних продуктів. У діагностиці взяло участь 28 дітей середнього

(4–5 років) і 22 дітей старшого (5–6 років) дошкільного віку. Дослідження проводилось на базі ЗДО «Сонечко» м. Переяслав. Для вивчення контекстності розповідного мовлення дітей використовувались методика «Встановлення послідовності подій» О. М. Бернштейна (1911) та методи психографологічного аналізу та дискурс-аналізу.

Завдяки методиці О. М. Бернштейна виявлялась розвиненість у дошкільників операцій доцільного розташування структурних частин розповіді, зв'язний перехід від однієї її частини до іншої. Завдання методики полягало в тому, що дослідник показував дитині сюжетні картинки, об'єднані однією темою, й просив розкласти їх в послідовності, з чого все почалося, що було далі й чим закінчилася подія.

Згідно з результатами дослідження за показником послідовність викладу подій виокремлено такі рівні в середній групі (рис. 1.): середній рівень – 6%, низький рівень – 94%; у старшій групі: високий рівень – 5%, середній рівень – 24%, низький рівень – 71%.

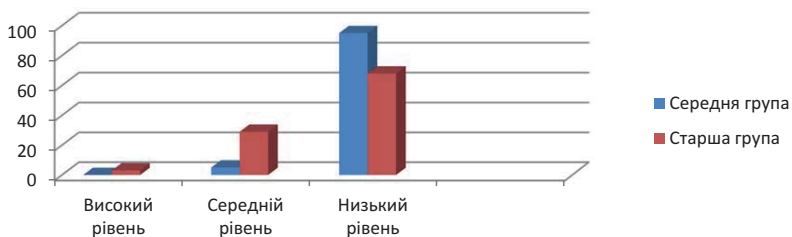

Рис. 1. Рівні сформованості контекстного мовлення за методикою: «Встановлення послідовності подій» О. М. Бернштейна.

При вивченні логічної зв'язності викладу подій в розповідному мовленні дітей використовувався метод психографологічного аналізу (Засекіна, Засекін, 2008). Коефіцієнт логічної зв'язності вираховувався за формулою співвідношення загальної кількості службових слів (сполучників і прийменників) до загальної кількості речень: $K_{\text{лог. зв'язн.}} = \frac{\text{служб. слів}}{3N \text{ речень}}$.

За результатами дослідження згідно з показниками логічної зв'язності виділено такі рівні в середній групі (рис. 2.): середній рівень – 5%, низький рівень – 95%; у старшій групі: високий рівень – 3%, середній рівень – 29%, низький рівень – 68%.

Діагностика цілісності розповідного висловлювання здійснювалась за методом дискурс-аналізу. Відповідно, здійснювався аналіз розповідних продуктів дітей дошкільного віку за серією сюжетних картинок та з власного досвіду з метою виявлення в них операцій смислового узгодження між собою частин тексту й речень та визначення здатності дітей цілеспрямовано будувати синтагматичні структури. Обчислення показника цілісність відбувалось з розрахунку: 3 бали – дитина дотримується загального задуму розповіді, усі мікротеми висловлювання відповідають єдиній темі; 2 бали – дитина дотримується загального задуму розповіді, однак, деякі мікротеми не відповідають загальному задуму тексту; 1 бал – висловлювання характеризується тим, що починається одним задумом, а закінчується іншим; 0 балів – дитина не дотримується загального задуму розповіді, висловлювання складається із сукупності самостійних, незв'язних між собою мікротем.

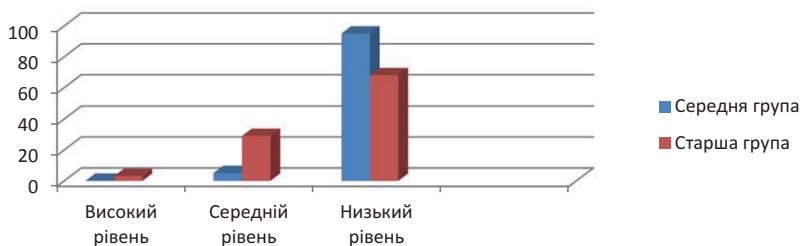

Рис. 2. Рівні сформованості логічної зв'язності викладу подій в розповідному мовленні

Згідно з результатами дослідження за показником цілісність виокремлено такі рівні в середній групі (рис. 3.): високий рівень – 46%, середній рівень – 19 %, низький рівень – 35 %; у старшій групі: високий рівень – 62 %, середній рівень – 5 %, низький рівень – 33 %.

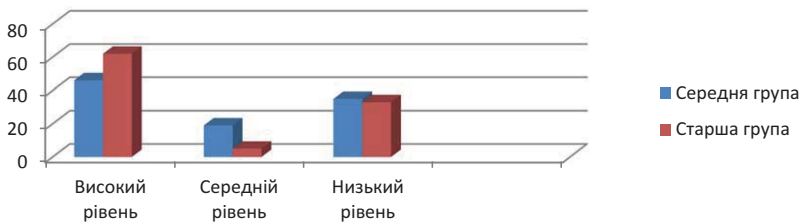

Рис. 3. Рівні розвитку цілісності в розповідному мовленні дітей

Отже, можна зробити висновок, що показники послідовності викладу подій та логічна зв'язність висловлювання мають низький рівень розвитку в дітей. Як бачимо, за цими показниками у середніх групах взагалі відсутній високий рівень розвитку. Показник цілісності відрізняється від попередніх й характеризується відносно високим рівнем розвиненості в дошкільників. Це пояснюється тим, що розповіді дітей були обмежені однією темою, де задум був наперед визначений.

Вцілому контекстне мовлення дітей старшого дошкільного віку сформоване на більш вищому рівні ніж у дітей середнього дошкільного віку. Однак, загальний рівень розвитку контекстного мовлення дітей (в сукупності усіх показників) знаходиться на недостатньому рівні й потребує цілеспрямованого навчання.